

СТАНОВИЩЕ

от

доц. Станислава Павлова Пенева, д.м.

Ръководител катедра „Логопедия и медицинска педагогика“

Факултет „Обществено здравеопазване“

Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ - Варна

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4, Обществено здраве, докторска програма „Управление на здравните грижи“.

Предвид Решение от заседание на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ към Медицински университет - Варна по Протокол №163/15.04.2021 г., и със Заповед № Р-109-168/20.04.2021г. на Ректора на Медицински университет - Варна съм определена за член на Научното жури, а на основание Протокол №1/27.04.2021 г. съм определена да изготвя становище по процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на асистент Красимира Славова Стамова, докторант в самостоятелна форма на обучение към Катедра „Здравни грижи“ в Медицински университет – Варна, с тема на дисертационния труд: **„Възможности за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение“**.

Представени са всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на научния състав в Медицински университет - Варна.

Кратки биографични данни за докторанта

Ас. Красимира Стамова е родена на 26.03.1973 г. в гр. Варна. През 2002 г. завършва Медицински колеж - Варна, специалност „Медицинска сестра“. След което последователно придобива бакалавърска степен по „Здравни грижи“ и магистърска по „Управление на здравните грижи“ към Медицински университет – Варна.

Професионалният стаж на Красимира Стамова започва през 2002 г. До 2008 г. работи като медицинска сестра в УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД - Варна в Клиника по нефрология и хемодиализа – Отделение по диализа.

През 2007г. е хонорован преподавател в Катедра „Здравни грижи“ към ФОЗ на МУ-Варна. От 2008г. до настоящия момент е асистент в Катедра „Здравни грижи“ към ФОЗ на МУ-Варна.

През 2012г. завършила специалност „Първични здравни грижи“.

Взела е участие в над 20 научни форуми, като по-голяма част от публикациите са свързани с хемодиализните грижи.

Оценка на актуалността на темата

Темата на дисертационния труд на Красимира Стамова **„Възможности за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение“** е изключително актуална и полезна тъй като непрекъснато се търсят подходи за повишаване качеството на живот при пациенти на хемодиализно лечение. Хроничната бъбречна недостатъчност се разглежда като проблем, поради прогресивния си характер, а хемодиализата в някои случаи е единствената възможност за пациенти с хронично бъбречно заболяване. Оптимизирането на сестринските грижи създава условия за повишаване на удовлетвореността на пациентите и подпомагане на живота им предвид

това, че хроничната бъбречна недостатъчност е краен стадий на редица бъбречни заболявания.

Темата на дисертационния труд е пряко свързана с изясняване ролята на медицинската сестра при оказване на грижи за пациентите на хемодиализно лечение и определяне на дейностите, които тя извършва. Докторантката изследва трудностите и проблемите в хемодиализната сестринска практика. Разкрива възможностите за подобряване грижите за хемодиализни пациенти. Акцентираща върху извършването на редица специфични дейности, изискващи специализирана професионална подготовка и непрекъснато обучение.

Структура на дисертационния труд

Научният труд на ас. Красимира Стамова е оформен на 147 стр. според изискванията и съдържа въведение, литературен обзор, методология и организация на проучването (включва цели и задачи, хипотеза, предмет и обект на изследването, материали и методи), резултати и анализ, практически подходи, изводи, приноси, заключение, библиография. Опакован е с 82 фигури и 24 таблици.

Литературен обзор

Литературният обзор е добре структуриран и обстоен. Основава се на 187 източника, от които 111 на кирилица, което показва добрата осведоменост на автора по проучвания проблем. Направен е подробен и задълбочен преглед на научната информация отнасяща се до сестринските грижи за пациенти на хемодиализно лечение и специфичните дейности, извършвани от тях. Анализирани са съвременното състояние на проблема, очертани са възможностите за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение. Обсъждана е ролята на медицинската сестра в процеса на комуникация с болния на хемодиализно лечение, както и психологичните проблеми, възникващи и в семейството на болния. Възможността на хемодиализния пациент да разговаря с медицинския екип, да се споделя чувството на страх, загубата на самочувствие и свобода се разглежда, като предпоставка за подобряване му адаптацията към състоянието. Психическото състояние на болния по време на диализа се определя и от създадените социални комуникации с медицинския екип.

Разгледани са значими въпроси, като професионалната компетентност на медицинските сестри и осигуряването на безопасни практики. Сигурността в работата на медицинските специалисти и ефективните здравни грижи за пациентите на хемодиализно лечение е необходимо за възприемане на ясен и единен законодателен подход при уреждане участието и компетенциите на медицинската сестра в грижите за пациентите на хемодиализно лечение.

Независимо от развитието на научното познание, свързано с лечението на пациенти на хемодиализа и множеството научни проучвания, ефективната практическа реализация на сестринските грижи за тези пациенти в съвременното здравеопазване все още е свързана с редица предизвикателства и нерешени проблеми. В тази връзка проучването на възможностите за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение, както и на необходимостта от регулиране на специфични компетенции на медицинската сестра в тази насока, има важно научно и практическо значение.

Логично структурираният литературен обзор показва широките компетенции на докторантката в областта на разглеждания проблем. Завършва с изводи, доказващи значимостта и актуалността на проучвания проблем.

Методика на изследването и оценка на резултатите

Авторката е формулирала ясно целта на дисертационния труд, като за постигането ѝ са изведени шест изследователски задачи. Използвани са разнообразни методи, като

документален метод, анкетен метод, метод на SWOT анализ за изследване състоянието на хемодиализните сестрински грижи в Република България, интервю "лице в лице" за проучване мнението на медицински сестри и експерти, относно разработените практически подходи. Чрез експериментален метод е проверена ефективността от разработения Контролен Чек лист за хемодиализни сестрински дейности. Приложени са комплекс от статистически методи за анализ и интерпретация на получените данни, с оглед разкриване същността на наблюдаваните явления и взаимозависимостите им. За графичния анализ са използвани MS Excel и IBM Statistics 19. Данните в анкетното проучване са обработени със статистически пакет IBM Statistics - SPSS for Windows, ver. 19.

В проучването са включени 864 души, разпределени в четири групи, както следва: първа група – медицински сестри – практикуващи професията, работещи в диализни структури (n=227); втора група – лекари, работещи в диализни структури (n=42); трета група – пациенти на хемодиализно лечение в диализни структури (n=575); четвърта група – експерти – главни медицински сестри на лечебни заведения и старши медицински сестри на диализни структури (n=20). Проучването е осъществено в диализни структури към УМБАЛ "Св. Марина" ЕАД – Варна; МБАЛ "Света Анна-Варна" АД гр. Варна; МБАЛ-Русе АД, гр. Русе; МБАЛ-Добрич, гр. Добрич; МБАЛ-Бургас АД, гр. Бургас; "МБАЛ-Шумен" АД, гр. Шумен; МБАЛ Св. Иван Рилски – Разград АД, гр. Разград; МБАЛ – Търговище, гр. Търговище; "МБАЛ Силистра" АД, гр. Силистра.

В табличен вид са представени етапите на научно-изследователската работа, които подробно отразяват конкретните дейности, място и период на провеждане и използвания инструментариум.

Приложен е собствено разработен инструментариум.

В дисертационният труд задълбочено са анализирани дейностите извършвани от хемодиализната медицинска сестра и компетенции ѝ. Направена е оценка на основните и специфични сестрински дейности, извършвани в хемодиализна структура, като е разкрита значимостта им за различните групи респонденти. Най-важни за медицинските професионалисти и пациентите, са дейности свързаните с придобиване на независимост от пациента, а според лекарите най-важно професионално сестринско умение е инжекционната техника.

Обсъдени и анализирани са професионалните компетенции на хемодиализната медицинската сестра и е аргументирана необходимостта от нормативна регулация на извършваните дейности.

В дисертационния труд е оценена удовлетвореността на пациентите от сестринските грижи и са разкрити възможностите за оптимизиране на сестринските грижи в хемодиализна структура. Болшинството от анкетираните лекари (97,62%), медицински сестри (96,94%) и пациенти (74,7%) считат, че ефективността на грижите в значителна степен зависи от медицинската сестра, като са изведени основни фактори на влияние, свързани с непрекъснато повишаване на квалификацията, помощ и контрол от старшата медицинска сестра и работа в екип.

Изключително важно място заема и оценката на допускани грешки в работата на медицинската сестра. Небрежното отношение или допускането на грешки по време на диализите формират отрицателна нагласа към съответните членове на екипа. В тези случаи болният изпитва страх, несигурност, тревожност. Адаптационния период се очертава като важен за изграждането на специфични умения у медицинската сестра. Оказваната подкрепа от старшата медицинска сестра или сестра-наставник доказано подпомага адаптацията и овладяването на специфичните хемодиализни сестрински

дейности. Грешките в работата на медицинската сестра са свързани и с периодите на адаптация.

Направеният *SWOT анализ на състоянието на сестринските грижи за пациенти на хемодиализно лечение в Република България* доказва необходимостта и възможността от разработване и въвеждане на практически подходи за оптимизиране на сестринските дейности и възможността за нормативно им уреждане. Резултатите от проведеното анкетно проучване и SWOT-анализа очертават специфичните проблеми, които са предпоставка за разработените практически подходи за оптимизиране на грижите при хемодиализните пациенти.

За доизясняване на специфичните сестрински грижи допълнително е проучено мнението на работещи медицински сестри в хемодиализни структури и е разработен *Контролен Чек лист за хемодиализни сестрински дейности*. Определени са адаптационните срокове и компетенциите на медицинската сестра за работа в хемодиализна структура. Информацията е използвана при разработването на *Модел за успешна адаптация на медицинската сестра за работа в хемодиализна структура*. Изведени са точни формулировки на сестринските интервенции, свързани с оказване на безопасни хемодиализни грижи и окончателно разработен от автора *Чек лист за безопасна сестринска грижа при пациент на хемодиализно лечение*. Точно са ранжирани сестринските дейности, включени в разработеното от автора предложение за изменение и допълнение към *медицински стандарт „Диализно лечение“*. На базата на проучването е разработена и въведена учебна програма по избираема дисциплина *“Мениджмънт на хемодиализните грижи”* в учебния план на специалност „Управление на здравните грижи“.

Разработените от автора практически подходи за оптимизиране на сестринските грижи за диализни пациенти – *Чек лис за безопасни хемодиализни сестрински грижи; Контролен чек лист за хемодиализни сестрински дейности; Модел за успешна адаптация на медицинската сестра за работа в хемодиализна структура; предложения за изменения и допълнения към медицински стандарт “Диализно лечение”* са приложими в сестринската практика и съдействат за повишаване на професионалната сигурност при оказване на сестрински грижи за хемодиализни пациенти, подпомагат организацията на работа в диализна структура, подобряват ефективността на грижите и повишават удовлетвореността на пациентите.

Изводи и предложения

Изводите са ясно формулирани, произлизат пряко от проведеното изследване и са подчинени на структурата на дисертацията. На базата на резултатите са изведени предложения, адресирани към съответните институции и експерти.

Оценка на приносите

Приемам резултатите от научното проучване, формулираните изводи и препоръки на базата на които могат да се очертаят следните приноси:

С теоретико-познавателен характер

- Направено е първото по рода си комплексно, целенасочено и задълбочено проучване на възможностите за оптимизиране процеса на оказване на грижи за пациентите на хемодиализно лечение, свързани с дейността на медицинската сестра.
- Проучено е мнението на медицинските сестри, лекарите и пациентите относно ролята и приноса на медицинската сестра за подобряване качеството на грижите за хемодиализни пациенти и необходимостта от нормативно регулиране на нейните компетенции.
- Направено е проучване и анализ на действащата нормативна уредба в Република България относно участието на медицинската сестра в процеса на оказване на здравни грижи за пациентите на хемодиализно лечение.

- Направен е SWOT анализ на състоянието на хемодиализните сестрински грижи в Република България.

Приноси с практико-приложен характер

- Разработени и предложени за въвеждане в практиката са Модел за успешна адаптация на медицинската сестра за работа в хемодиализна структура, Чек лист за безопасна сестринска грижа при пациент на хемодиализно лечение.
- Проведен е експеримент и са отчетени положителни резултати от въвеждането на разработен от докторанта Контролен Чек лист за хемодиализни сестрински дейности.
- Направени са конкретни предложения за прецизиране на нормативната уредба в Република България във връзка с изследвания проблем.
- Разработена и въведена е учебна програма по избираема дисциплина "Мениджмънт на хемодиализните грижи" в учебния план на специалност „Управление на здравните грижи“, ОКС „Бакалавър“.
- Формулирани са предложения и препоръки към отговорните институции за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на оказване на здравни грижи за пациентите на хемодиализно лечение.
- Установените закономерности са основа за бъдещи проучвания, проследяващи изследваните процеси.

Във връзка с дисертационния труд ас. Красимира Стамова представя три пълнотекстови публикации, които не изчерпват списъка на научните трудове по темата.

Авторефератът е изготвен според изискванията, съдържа 86 страници и е онагледен с информативни таблици и графики. Отражава напълно съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационния труд се отличава със своята актуалност, висока научна и практическа стойност. Предоставя нова информация, допринасяща за развитието на практическото сестринство.

Дисертацията отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за развитие и прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна.

Дисертационния труд показва, че ас. Красимира Стамова притежава задълбочени теоретични знания и демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване. Натрупания практически и учебно-преподавателски опит ѝ дава възможност да оцени задълбочено реалните проблеми, които стоят за решаване пред медицинските сестри.

Въз основа на гореизложеното убедено давам положителна оценка и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на ас. Красимира Стамова образователна и научна степен „Доктор“ по специалност „Управление на здравните грижи“.

05.07.2021г.
гр. Варна

Изготвил становището:.....
Доц. Станислава Павлова, д.м.